

STUDIES IN LEERPLANONTWIKKELING

Janssen, Tanja & Helge Bonset: Empirisch onderzoek van het voortgezet moedertaalonderwijs. Een inventarisatie in het perspectief van leerplanontwikkeling. Enschede: SLO, 1987. (Studies in leerplanontwikkeling 8). 26,40 fl.

Delnoy, Resy & Helge Bonset: Empirisch onderzoek van het moedertaalonderwijs in het basisonderwijs. Een inventarisatie in het licht van leerplanontwikkeling. Enschede: SLO, 1988. (Studies in leerplanontwikkeling 12). 25 fl.

(besteladres: SLO, afdeling Verkoop - Postbus 2041 - NL 7500 CA Enschede)

Op verzoek van de Sectie Moedertaal van de Stichting voor de Leerplanontwikkeling verschenen, in de reeks Studies in leerplanontwikkeling, twee analoge overzichtspublikaties van empirisch moedertaaldidactisch onderzoek in Nederland. Tanja Janssen en Helge Bonset brachten de onderzoeksliteratuur m.b.t. het voortgezet onderwijs in kaart. Resy Delnoy en Helge Bonset hebben het empirisch onderzoek ten behoeve van het basisonderwijs geïnventariseerd.

Beide publikaties zijn opgebouwd volgens hetzelfde stramien. Een inleidend hoofdstuk bevat een verantwoording van de selectiecriteria, de ordening en beschrijving van het onderzoek.

Volgende selectiecriteria werden gehanteerd:

- 1969 werd als begindatum gekozen, omdat dan het „communicatief paradigma” zijn intrede heeft gedaan. Verwacht werd dat de weerslag van de nieuwe ideeën in het onderzoek merkbaar zouden zijn.
- empirisch onderzoek omvat zowel zuiver experimenteel onderzoek als case-studies, correlatie-onderzoek, en enquêtemateriaal. Niet opgenomen zijn verslagen van literatuuronderzoek, theoretische en beschouwende publikaties, of vakdidactische literatuur gebaseerd op eigen onderwijservaring.
- moedertaalonderwijs slaat op onderwijs in het schoolvak Nederlands door leraren Nederlands. Nederlands aan anderstaligen werd buiten beschouwing gelaten. Alleen toegepast onderwijskundig onderzoek dat in dienst staat van de verbetering van het taalonderwijs komt ter sprake.
- alleen de meer omvangrijke publikaties werden geïnventariseerd: onderzoeksverslagen, dissertaties, en reeksen van samenhangende artikels. Tijdschriftartikels over lopend onderzoek of onderzoek in voorbereiding werden niet opgenomen.

Van elk onderzoek wordt een korte beschrijving gegeven van de technische gegevens, doelstellingen, en de gehanteerde onderzoeksmethode. Bij de belangrijkste resultaten wordt uitvoeriger stilgestaan. Een kritische beoordeling ontbreekt.

De indeling van de drie volgende hoofdstukken is gebaseerd op het didaxologische model van Van Gelder: doelstellingen (hoofdstuk 2), onderwijsleersituatie (hoofdstuk 3), een instrumentatie en evaluatie (hoofdstuk 4). Elk hoofdstuk wordt in voorkomend geval verder ingedeeld volgens vakinhoudelijke dimensies: lezen (exclusief aanvankelijk lezen in het basisonderwijs), schrijven (inclusief spelling), mondelinge taalvaardigheid (inclusief drama voor het voortgezet onderwijs), taalbeschouwing/grammatica, en literatuur (alleen voor het voortgezet onderwijs). In de slotparagraaf van elk hoofdstuk worden twee vragen beantwoord: voor welke (deel)gebieden zijn er nog witte plekken in het onderzoek? Welke aanbevelingen vloeien hieruit voort voor de leerplanontwikkeling?

De slotbeschouwingen in hoofdstuk 5 richten zich primair tot de opdrachtgever. De voornaamste bevindingen bij de boven vermelde vragen worden samengevat in het licht van vakinhoudelijke leerplanvraagstukken.

Eigen aan dergelijke publikaties is dat ze al niet meer up to date zijn bij het verschijnen. Aan het oudste van de twee (Janssen en Bonset) kunnen al een aantal ondertussen gepubliceerde onder-

zoeksverslagen toegevoegd worden. Wat niet wegneemt dat ze een schat aan informatie bevatten voor onderzoekers, leerplanontwikkelaars, en lerarenopleiders. Voor de doorsnee leerkracht zijn ze wellicht minder interessant.

Tot slot een kleine test voor de toegankelijkheid:

- wie onderzoeksliteratuur wil vinden over „beoordelingsinstrumenten voor leesvaardigheid” kan via de vrij gedetailleerde inhoudsopgave zoeken; in de publikatie voor het basisonderwijs ontbreken echter de paginaverwijzingen;
- wie een beschrijving zoekt van de publikaties van Bonset, kan die via het auteursregister opsporen;
- wie onderzoeksliteratuur zoekt over „functionele taalvaardigheid” blijft in de kou staan: er zit niets anders op dan de literatuurlijst te overlopen, maar daarin zijn uiteraard geen verwijzingen naar de onderzoeksbeschrijving opgenomen.

Met andere woorden: voor een optimale toegankelijkheid ontbreekt een onderwerpsregister.

Rita Rymenans, Romeinse put 50, 2520 Edegem